

Wyzwania zrównoważonego użytkowania terenu na przykładzie województwa śląskiego – scenariusze 2050

Stan środowiska, a użytkowanie terenu województwa

Leszek Trząski,
Główny instytut Górnictwa

Konferencja Otwierająca,
Katowice 28 maja 2010

Spis treści raportu

1. Stan istniejący

1.1. Stan elementów środowiska i ich użytkowania

1.1.1. Zasoby i jakość wód powierzchniowych

1.1.2. Zasoby i jakość wód podziemnych

1.1.3. Zasoby i jakość gleb

1.1.4. Zasoby kopalin

1.1.5. Krajobrazy

1.1.6. Roślinność potencjalna i rzeczywista

1.1.7. Klimat

1.1.8. Jakość powietrza

1.1.9. Klimat akustyczny

1.1.10. Pola elektromagnetyczne

1.2. Stan systemów przyrodniczych

1.2.1. Sieci przyrodnicze (ciągłość przestrzeni przyrodniczej)

1.2.2. Stan ekologiczny wód powierzchniowych

1.2.3. Stan lasów

1.3. Gospodarka odpadami

1.4. Stan bezpieczeństwa ekologicznego

1.5. Stan zdrowia środowiskowego

1.6. Odkształcenia terenu (tereny przemysłowe, pogórnice, powojkowe)

1.7. Kierunki zmian prawnych

Spis treści raportu

2. Dotychczasowe i przewidywane tendencje zmian funkcjonowania i użytkowania środowiska - hipoteza robocza

- 2.1. Tendencje zmian stanu i użytkowania elementów środowiska
- 2.2. Tendencje zmian funkcjonowania systemów przyrodniczych
- 2.3. Tendencje zmian w gospodarce odpadami
- 2.4. Tendencje zmian bezpieczeństwa ekologicznego
- 2.5. Tendencje zmian zdrowia środowiskowego
- 2.6. Tendencje odkształcania terenu

3. Problemy środowiskowe województwa

4. Cele polityki środowiskowej zapisane w dokumentach, planach, projektach, programach

5. Wstępna propozycja wskaźników / mierników

Ad. 2. Hipoteza zmian w funkcjonowaniu i użytkowaniu środowiska

Elementy środowiska (fragment)

Problem	Główne obszary występowania problemu (wg obszarów polityki rozwoju) i główne przyczyny	Aktualne trendy zjawisk
Zła jakość powietrza	wszystkie obszary, zarówno emisja „wysoka”, jak i „niska”	umiarkowana poprawa
Gleby silnie zanieczyszczone metalami	obszar środkowy - zarówno naturalna zawartość metali ciężkich jak niektóre dawne tereny przemysłowe i transportowe	bez zasadniczych zmian
Zeutrofizowane wody powierzchniowe	wszystkie obszary, zwłaszcza środkowy i zachodni; przyczyny – skoncentrowane zrzuty ścieków komunalnych, spływy powierzchniowe z obszarów rolniczych i zurbanizowanych	umiarkowana poprawa
Zły klimat akustyczny	wszystkie obszary, w pobliżu szlaków komunikacyjnych i w sąsiedztwie niektórych zakładów przemysłowych	bez zasadniczych zmian
Sfragmentowane sieci przyrodnicze	obszar środkowy i zachodni, przyczyna – urbanizacja, rozwój sieci transportowych, zabudowa dolin rzecznych	pogarszanie sytuacji na terenach poddanych presji urbanizacyjnej

Ad. 2. Hipoteza zmian w funkcjonowaniu i użytkowaniu środowiska

Przykład:

2.2. Tendencje zmian funkcjonowania systemów przyrodniczych

Aktualne tendencje:

Stopniowa poprawa stanu przyrodniczego lasów.

Rosnące zagrożenie dla ciągłości obszarów przyrodniczych w związku z presją urbanizacyjną i rozwojem sieci transportowych

Brak publicznie dostępnych usystematyzowanych danych o dotychczasowych trendach stanu ekologicznego wód

Przewidywane tendencje w perspektywie kilku lat:

utrzymanie dotychczasowych trendów; brak przesłanek dla poprawy stanu ekologicznego wód

Ad. 2. Hipoteza zmian w funkcjonowaniu i użytkowaniu środowiska

Przykład:

2.3. Tendencje zmian w gospodarce odpadami

Aktualne tendencje:

poprawa gospodarki odpadami przemysłowymi, brak poprawy w gospodarce odpadami komunalnymi

Przewidywane tendencje w perspektywie kilku lat:

utrzymanie tendencji w odniesieniu do odpadów przemysłowych, radykalna poprawa gospodarki odpadami komunalnymi wymuszona przez perspektywę kar ze strony Komisji Europejskiej.

Przykład:

2.5. Tendencje zmian stanu zdrowia środowiskowego

brak publicznie dostępnych usystematyzowanych danych

Ad. 3. Problemy środowiskowe województwa

Problemy środowiskowe przedstawiono w powiązaniu z użytkowaniem terenu - w formie tabelarycznej

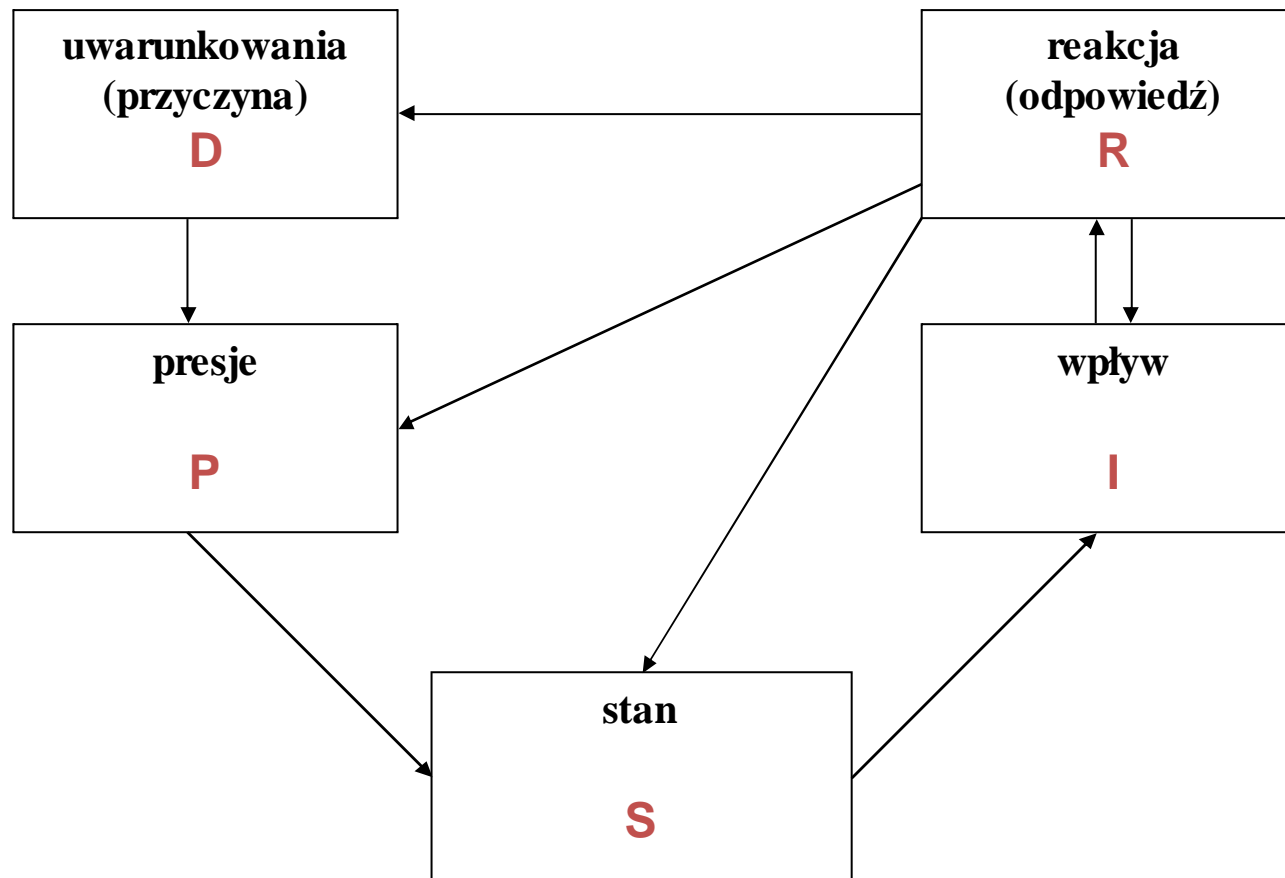
(hipoteza: 18 głównych problemów vs 37 czynników wynikających z użytkowania terenu)

Problemy środowiskowe (fragment zestawienia)

<p style="text-align: center;">↓ Zjawiska (problemy) środowiskowe →</p> <p>Źródła zjawisk (problemów) środowiskowych – użytkowanie terenu</p>	Zła jakość powietrza	Gleby silnie zanieczyszczone metalami	Gleby fizycznie zdegradowane	Zakwaszone gleby rolnicze lub leśne	Silnie uszkodzone drzewostany	Zła jakość fizykochemiczna wód powierzchniowych	Zeutrofizowane wody powierzchniowe	Uniemożliwione osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych	Zły klimat akustyczny	Sfragmentowane sieci przyrodnicze	Zmniejszona zdolność do regeneracji systemu przyrodniczego	Zmniejszona różnorodność siedlisk przyrodniczych i krajobrazów	Zubożone zasoby wód podziemnych
Rozbudowa sieci drogowych			X						X	X	X	X	
Wprowadzania zabudowy i dróg bez uwzględniania szlaków migracji zwierząt									X	X	X		
Zanieczyszczenia powietrza z emisji „wysokiej”	X				X								
Zanieczyszczenia powietrza z emisji „niskiej” stacjonarnej	X												
Zanieczyszczenia powietrza ze źródeł komunikacyjnych	X												
Intensywna (przemysłowa) produkcja rolna			X	X		X	X		X		X		
Odejście od gospodarki pastwiskowej i łąkarskiej											X		
Trwałe odłogowanie gruntów rolnych											X		
Zasoby leśne o składzie gatunkowym niedostosowanym do warunków siedliskowych				X	X						X		

Ad. 5. Proponowany system wskaźników środowiskowych

D – przyczyna (drivers), P – presja (pression), S – stan (state),
I – wpływ (impact), R – reakcja (response),

Proponowany zestaw wskaźników środowiskowych (fragment)

Wskaźniki	DPSIR	Jednostka
Łączna powierzchnia terenów zajęta przez składowiska odpadów komunalnych	S	ha
Łączna powierzchnia biotopów istotnych dla bioróżnorodności ^[1]	S	ha
Powierzchnia terenów objętych siecią Natura 2000	S	ha
Powierzchnia terenów zalesionych	S	ha
Powierzchnia terenów objętych naturalną działalnością rolniczą (<i>organic farming</i>)	R	ha
Udział terenów podmokłych	S	ha
Zmiana powierzchni: terenów zalesionych, podmokłych, biotopów	P	%
Powierzchnia terenów podlegających trwałym/okresowym wpływom działalności górniczej	P	ha
Zmiany w strukturze zagospodarowania terenów (<i>np. wg kategorii Eurostatu</i>)	P	%
Przyrost powierzchni terenów objętych ochroną prawną	R	ha
Powierzchnia terenów objęta systemem informacji przestrzennej lub regionalnym systemem informacji o zasobach środowiskowych	R	ha

Dziękuję za uwagę

Leszek Trząski
ltrzaski@gig.eu